Coimisiún na Scrúduithe Stáit

An Ardteistiméireacht 2012

Aistriúchán
Ar Scéim Mharcála

EACNAMAÍOCHT

Gnáthleibhéal

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

AN ARDTEISTIMÉIREACHT 2012
SCÉIM MHARCÁLA

EACNAMAÍOCHT
GNÁTHLEIBHÉAL

EACNAMAÍOCHT
GNÁTHLEIBHÉAL

Scéim Mharcála agus Nótaí Tacaíochta

- Níl na nótaí tacaíochta seo uileghabhálach nó cinntitheach.
- Déanfar pointí ábhartha breise a chuirfidh na hiarrthóirí i láthair a mharcáil agus bronnfar marcanna orthu de réir a bhfiúntais.
- Is é an comhthéacs, an tslí ina gcuirtear an cheist agus líon namarcanna a shanntar don fhreagrasascrúdpháipéar a chinneannnamionsonraí a bheidhag teastáil i bhfreagra ar bith. Ar an ábhar sin, d'fhéadfadh riachtanais agus leithdháileadh marcanna athrú ó bhliain go bliain.

INNÉACS NA GCEISTEANNA

Uimhir	Ábhar	Lch (lgh)
	ROINN A	**3 - 6**
	ROINN B	
1	**Iomaíocht Neamhfhoirfe**	**7 - 9**
2	**Éileamh, Soláthar, Margaí agus Táillí dola**	**10 - 12**
3	**Costais, Fiontraíocht, Siopadóireacht áitiúil**	**13 - 17**
4	**Airgead, Babhtáil, rátaí Úis agus Boilsciú**	**18 - 20**
5	**Ioncam Náisiúnta agus an geilleagar dubh**	**21 - 23**
6	**Dífhostaíocht, Bonneagar agus éifeachtúlacht Fuinnimh**	**23 - 26**
7	**Trádáil agus Corparáidí Ilnáisiúnta (CINí)**	**27 - 30**
8	**Téarmaí, Cánachas agus an Fiachas Náisiúnta**	**31 - 33**

ROINN A

1.(a) Cén duine de na h**eacnamaithe** seo a leanas a d'fhorbair **Prionsabail an Chánachais**?
(Cuir ciorcal thart ar an bhfreagra ceart.)

John Maynard Keynes **Adam Smith** **David Ricardo**

2 mharc

(b) Maidir leis na**prionsabail chánachais** seo a leanas, meaitseáil an prionsabal leis an míniú cuí.

Prionsabal	Míniú
A. Cothromas	**1.** Ba cheart gur mhó an t-ioncam cánach a bhailítear ná an costas bailiúcháin.
B. Cinnteacht	**2.** Ba cheart an cháin a bhailiú ar bhealach agus tráth a fheileann don cáiníocóir.
C. Áis	**3.** Baintear céatadán níos airde d'ioncam an duine mar cháin de réir mar a mhéadaíonn ioncam an duine.
D. Barainneacht	**4.** Ba cheart do bhille cánach gach aon duine a bheith soiléir.

PRIONSABAL ⟶	A	B	C	D
MÍNIÚ ⟶	3	4	2	1

1ú dhá fhreagairt chearta x 4 mharc an ceann . 2ú dhá cheart x 3 mharc an ceann.

2. Thug rialtas na hÉireann isteach scéim **rothar-chun-na-hoibre** a spreagann daoine le dul ag obair ar rothar. Tabhair breac-chuntas ar **dhá bhuntáiste eacnamaíocha** a bhaineann leis an scéim seo.

1. Laghdú a d'fhéafadh a bheithannarphlódú tráchta.
2. Astaíochtaí laghdaithe bhreosla/ níos lú damáiste don chomhshaol.
3. Acmhainní ganna sábháilte: laghdú ar an éileamh le haghaidh ola.
4. Daonra a d'fhéadfadh a bheith níos sláintiúla: costais laghdaithe shláinte phoiblí.
5. Astaíochtaí laghdaithe carbóin: fíneálacha a íoctar leis an AE laghdaithe.
6. Éileamh méadaithe le haghaidh rothar: fostaíocht mhéadaithe i ndíol/i ndeisiú rothar.
7. Bailte nach mbíonn chomh cúng: níos fusa siopadóireacht a dhéanamh; seachadadh níos gaiste; costais laghdaithe ghnó.
8. Bíonn níos mó ioncaim indiúscartha ag oibrithe sa siocair go gcaitear níos lú ar bhreosla / chothabháil ghluaisteáin.
9. Féadfar daoine rothair a cheannach ar chostais laghdaithe mar gheall air.
10. Féadfar tomhaltóirí an rothar a cheannach anois agus íoc as níos moille mar gheall air.

An 1ú freagairt cheart: 12 mharc. An 2ú freagairt cheart: 4 mharc an ceann.

3. Comhlánaigh an ráiteas seo a leanas: (16 mharc)

Déantar an toisc tháirgeachta, saothar, a shainmhíniú mar an iarracht**daonna**a bhaineann le **hearraí**agus seirbhísí a tháirgeadh. Is é a thugtar ar an íocaíocht as saothar ná**tuarastal/pá**.

An 1ú freagairt cheart: 8 marc. An2ú agus 3ú freagairtcheart: 4 mharc an ceann.

4. Is é is '**déine**' ann ná iarmhairt an pholasaí easnaimh ar bhuiséad an rialtais a laghdú.
Tabhair breac-chuntas ar **aon dá bhealach** a bhféadfadh bearta déine an rialtais dul i bhfeidhm ar shaoránaigh na hÉireann. **(16 mharc)**

1. **Cánacha níos airde**/ cánacha úra a thabhairt isteach: rátaí níos airde CBL; cáin tí, srl.
2. **Laghdú ar an gcaighdeán maireachtála**: mar gheall ar ioncaim laghdaithe.
3. **Dífhostaíocht mhéadaithe:** agus laghdú ann ar éileamh tomhaltóra tá postanna caillte ag daoine, agus tá méadú ar leas sóisialach.
4. **Eisimirce mhéadaithe:** roghnaigh daoine áirithe Éire a fhágáil chun caighdeán níos fearr maireachtála a aimsiú.
5. **Muirir mhéadaithe ar sheirbhísí** ar nós bailiú bruscair; muirir uisce a thabhairt isteach.
6. **Caillteanas seirbhísí:** meath i seirbhísí sláinte; caillteanas SNAnna i scoileanna, srl.
7. **Caillteanas muiníne as an ngeilleagar:** fiontraithe a d'fhéadfadh a bheith ann gan a bheith toilteanach tabhairt faoi rioscaí.

An 1ú freagairt cheart: 12 mharc. An 2ú freagairt cheart: 4 mharc an ceann.

5. Tá rialtas na hÉireann ag smaoineamh ar acmhainní a phríobháidiú. Is mian leis an AE / CAI go n-úsáidfí an t-ioncam a gheofaí chun fiachas náisiúnta na hÉireann a laghdú. Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi **agus** luaigh cad dó a seasann na ceannlitreacha AE agus CAI. **(16 mharc)**

Is éard is brí leis seo **go ndíoltar cuideachta faoi úinéireacht an stáit/ an rialtais**
Le húinéirí príobháideacha.

6mharc

AE:An tAontas Eorpach

CAI (IMF):An Ciste Airgeadaíochta Idirnáisiúnta.

5 focal ag 2 mharc an ceann.

6. Is í seo a leanas an fhoirmlechunPraghasleaisteachas an Éilimh a thomhas:

$$\frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P_1 + P_2}{Q_1 + Q_2}$$

Comhlánaigh an tábla seo a leanas agus taispeáin cad dó a seasann gach ceann de na siombailí thuas:
(17 marc)

ΔQ	Athrú ar an gcainníocht den earra a éilítear.
ΔP	**Athrú ar an bpraghas.**
P_1	**Praghas bunaidh.**
P_2	**Praghas Nua/ Reatha.**
Q_1	Cainníocht tosaigh an earra atá á éileamh.
Q_2	**Cainníocht nua / reatha an earra.**

An 1ú freagairt cheart: 8 marc. 2ú, 3ú& 4ú freagairt cheart: x 3 mharc an ceann.

7. Tá imní ar an Aire Stáit sa Roinn Sláinte faoi chostas íseal an alcóil sna hollmhargaí in Éireann. Tabhair breac-chuntas ar **bheart eacnamaíoch amháin** a d'fhéadfadh an tAire a dhéanamh chun go spreagfaí daoine le níos lú alcóil a ól agus ar **bhuntáiste amháin** a bheadh ann don tsochaí dá laghdófaí an méid alcóil a óltar. **(17 marc)**

Gníomhaíocht eacnamaíoch amháin:

1. **Cánacha:** méadaigh cánacha (dleacht mháil/CBL) ar alcól
2. **Uaireantaoscailte:**cuir srian ar uaireanta oscailte.
3. **Tabhair isteach srianta leis an méid a fhéadtar a cheannach** ar nós paraicéiteamóil.
4. **Srianta aoise:** ardaigh an aois dhlíthiúil chun alcól a ól.
5. **Pointí díolacháin:** cuir srian ar líon na n-áiteanna ina ndíoltar alcól.
6. **Urraíocht:** cuir cosc ar an Tionscadal Deochanna urraíocht / fógraíocht a dhéanamh ar ócáidí.
7. **Ceadúnais Caifé:** déan athmhachnamh ar cheadúnais a cheadú do bheáir ar nós caifé.
8. **Feasacht**: bain úsáid as feachtais fógraíochta chun feasacht a ardú maidir leis an mbaol a bhaineann le barraíocht alcóil a ól.
9. **Praghas:**tabhair isteachíos phraghas an gram ar a bhféadtaralcól a dhíol.

Buntáiste Amháin:

1. **Laghdú ar leibhéil neamhláithreachta**: féadfaidh oibrithe a bheith as láthair níos annaimhe.
2. **Brú laghdaithe ar ospidéil:** le níos lú daoine á gcur isteach i rannóga Timpistí agus Éigeandála.
3. **Táirgiúlacht mhéadaithe:** féadfaidh oibrithe a bheith níos táirgiúla mar gheall ar tháirgiúlacht mhéadaithe.
4. **Laghdú ar bhásanna a bhaineann le halcól / laghdú ar leibhéil choireachta.**
5. **Sláinte / folláine: féadfaidh an pobal leas a bhaint as a bheith níos sláintiúla.**

An 1ú freagairt cheart: 12 mharc. An 2ú freagairt cheart: 5 mharc.

8. *'Thuairiscigh na déantóirí éadaí spóirt is mó in Éirinn go raibh borradh faoin líon de gheansaithe CLG (GAA i mBéarla) a díoladh san Astráil.' (The Irish Times, 5 Samhain 2011)*

Tá sé sin ar na torthaí a bhaineann le saoránaigh na hÉireann a bheith ag dul ar imirce faoi láthair. Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi agus luaigh bealach **amháin** eile a mbíonn tionchar eacnamaíoch ag an imirce ar gheilleagar na hÉireann. **(17 marc)**

Míniúchán:

Gluaiseacht náisiúnach Éireannach chun**cónaithe in áit eile**/ chuig tíortha eile.

Tionchar eacnamaíochta amháin

1. **Caillteanas scileanna do gheilleagar na hÉireann msh. ceardaithe oilte.**
2. **Laghdú ar éileamh sa bhaile i ngeilleagar na hÉireann.**
3. **Caitheamh laghdaithe ar leas sóisiala bheadh ina thoradh arlaghdú arleibhéil na dífhosatíochta.**
4. **D'fhéadfadh caillteanas muiníne as an ngeilleagarinfheistíocht/fionraithe a dhíspreagadh.**
5. **Brú laghdaithe ar sheirbhísí an stáit.**
6. **Caillteanas ioncaim don stát (CBL, ÍMAT, srl) má bhí eisimircigh fostaithe.**
7. **Toradh ar bith ar infheistíocht an rialtais ar eisimirce oideachais**
8. **Cóimheas cleithiúnais: Is dóigh go n-ardóidh sé seo agus beidh leibhéil chánach níos airde ag teastáil dá bharr.**

An 1ú freagairt cheart: 11 mharc.
An 2ú freagairt cheart: 6 mharc.

9. Tabhair breac-chuntas ar an tionchar eacnamaíoch a d'fhéadfadh a bheith ag méadú sa ráta CBL ó 21% go 23% i gcás **gach ceann** díobh seo a leanas: **(17 marc)**

An tsiopadóireacht trasteorann:

Féadfar go spreagfar daoine le dul go Tuaisceart Éireann i mbun siopadóireachta agus go mbeidh laghdú ann in ioncam CBL a bhaileoidh an rialtas dá réir.

Leibhéil fostaíochta na hÉireann:

Beidh laghdú ar leibhéil fostaíochta mar thoradh air seo má thiteann éileamh tomhaltóra.

Easnamh ar Bhuiséad an Rialtais:

Titeann caiteachas agus bíonn laghdú ar ioncaim CBL mar thoradh air seoagusméadófar an t-easnamh dá réir.
Féadfar leas sóisialta méadaithe a bheith mar thoradh ar dhífhostaíocht mhéadaithe - agus méadófar an t-easnamh dá réir.

An 1ú freagairt cheart: 9 marc. An2ú agus 3ú freagairt cheart: 4 mharc an ceann.

C.1 IOMAÍOCHT NEAMHFHOIRFE

Sa léaráid thíos taispeántar cothromaíocht fhadtréimhseach gnólachta in **Iomaíocht Neamhfhoirfe**.

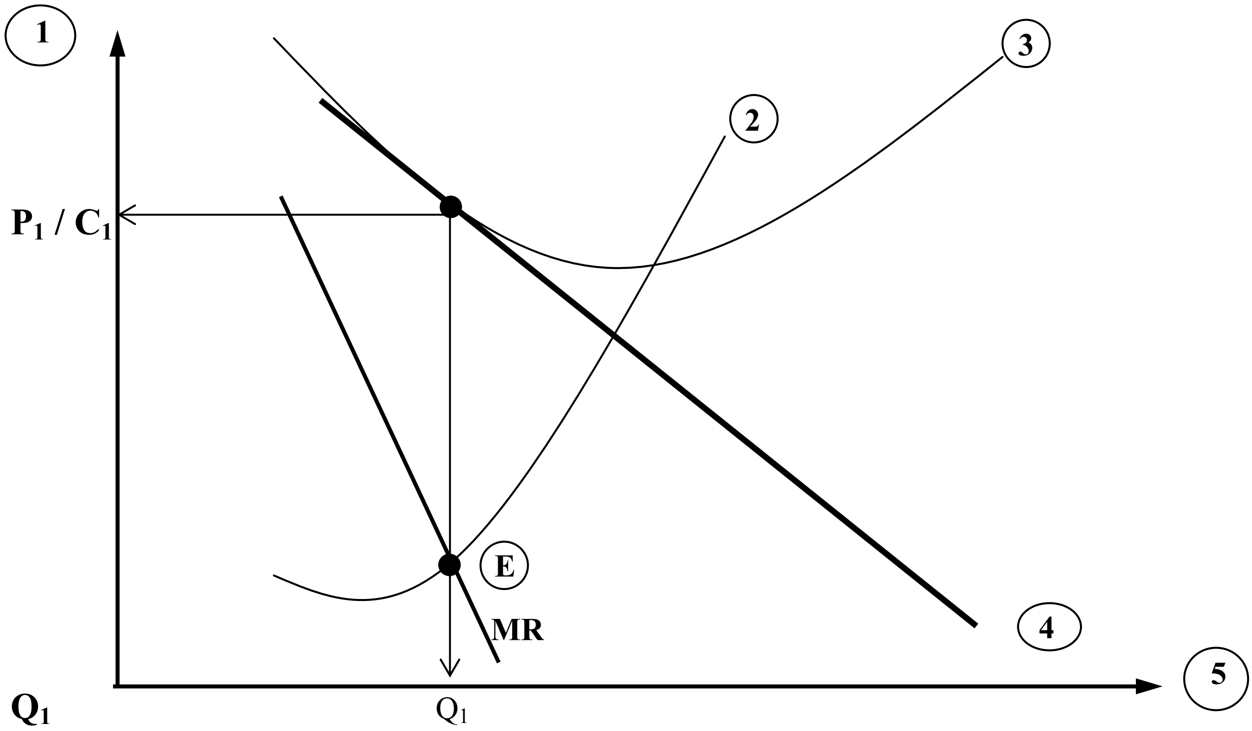

(a) Déan cóip den léaráid i do fhreagarleabhar. **(30 marc)**

(i) Cuir lipéad soiléir ar gach ceann de na línte ó 1 go 5.

Níl	Teideal Iomlán:	
1	Praghas	**4 mharc**
2	Costas Imeallach	**4 mharc (2+2)**
3	Meánchostas	**4 mharc (2+2)**
4	Meánioncam/Éileamh	**4 mharc (2+2)**
5	Cainníocht	**4 mharc**

(ii) Bíonn cothromaíocht ann ag an bpointe E ar an léaráid. Taispeáin ar do léaráid:

- An chainníocht a tháirgfidh an gnólacht i gcothromaíocht (úsáid an lipéad Q1)
- An praghas a ghearrfaidh an gnólacht ar Q1 (úsáid an lipéad P1)
- Meánchostas táirgeachta an aschuir seo (úsáid an lipéad C1)

Q_1	**an chainníocht a tháirgfidh an gnólacht**
P_1	**an praghas a ghearrfar ar an aschur seo**
C_1	**Meánchostas táirgeachta an aschuir seo**

An1ú agus 2ú freagairt cheart: 2 x 4 mharc. An3ú freagairt cheart: 2 mharc.

(b) <u>Déanann gnólachtaí atá in iomaíocht neamhfhoirfe earraí atá ina ngar-ionadaigh a tháirgeadh.</u>

(i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
(ii) Luaigh **dhá** ghné eile den iomaíocht neamhfhoirfe.
(iii) Scríobh nótaí gearra ar **gach ceann** díobh sin.

(21 marc)

(i) <u>Ionadaithe cóngaracha:</u> **7 marc**

- Earra a fhéadtar a úsáid ***nó*** a úsáid in áit cinn eile.
- Earra a fhéadtar a úsáid chun an gá céanna as earra eile a shásamh

(ii) <u>Saintréithe d'iomaíocht neamhfhoirfe:</u>

Tá mórán ceannaitheoirí ann.
- Ní fhéadann ceannaitheoir aonair ar bith tionchar a imirt ar phraghas margaidh na n-earraí trína c(h)uid gníomhaíochtaí féin.

Tá líon mór ceannaitheoirí ann.
- Feidhmíonn gach ceannaitheoir go neamhspleách.
- Féadann gach ceannaitheoir tionchar a imirt ar an méid a dhíoltar tríd an bpraghas a ghearrann sé as a aschur.

Tá saoire iontrála agus imeachta ón tionsclaíocht.
- Ní fhéadann gnólachtaí atá sa tionscadal cheana féin aon bhac a chur ar ghnólachtaí nua dul isteach sa tionsclaíocht.
- Féadann gnólachtaí dul isteach sa tionsclaíocht nó í a fhágáil de réir mar is mian leo.

Beagnach Eolas Foirfe
Tá beagnach eolas foirfe ag gach gnólacht maidir leis na brabúis a thuilleann na gnólachtaí eile sa tionsclaíocht.

Déanann gach tionsclaíocht iarracht brabúis a uasmhéadú.
- Is í aidhm aonair gach gnólachta an chainníocht a sholáthar inarb ionann MC = MR.
- Déanfaidh gach gnólacht iarracht costais a íoslaghdú.

Soláthar leaisteach tosca táirgeachta
- Féadann gnólachtaí tosca ganna táirgeachta a fháil ar phraghasanna reatha.

2 phointe x 7 marc an ceann. Luaigh: 4 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(c) Chuir Bord Gáis méadú 12% ar phraghsanna leictreachais acu sin i Lúnasa 2011.

(i) Ainmnigh iomaitheoir **amháin** de chuid Bhord Gáis a sholáthraíonn leictreachas in Éirinn.
(ii) Luaigh agus mínigh tionchar eacnamaíoch **amháin** a bhíonn ag an méadú seo ar phraghsanna leictreachais ar **gach ceann** díobh seo a leanas:
- Tomhaltóirí de chuid Bhord Gáis;
- Soláthróiríeileleictreachaissa margadh;
- Geilleagar na hÉireann.

(24 marc)

(i) Iomaitheoir amháin de chuid Bhord Gáis:

Electric Ireland / Air Tricity: **8marc**

(ii) Tionchar eacnamaíoch amháin a bhíonn ag an méadú seo ar phraghsanna leictreachais air seo a leanas:

Grúpa	**Ráiteas**	**Míniúchán**
Tomhaltóirí de chuid Bhord Gáis	• Laghdú ar an gcaighdeán maireachtála mar gheall ar phraghasanna níos airde • Geilleagair in úsáid • Tomhaltóirí ag athrú	• Mar thoradh ar ioncam indiúscartha níos ísle. • D'fhéadfaí barainneacht in úsáid leictreachais a bheith mar thoradh ar phraghasanna níos airde. • D'fhéadfaí go roghnóidh tomhaltóirí iomaitheoir níos saoire/ar chostas íseal.
Soláthróiríeileleictreachais	• Buntáiste praghais • Fostaíocht • Méadú ar phraghas a d'fhéadfadh a bheith ann	• D'fhéadfaí go n-athródh custaiméirí de chuid Bhord Gáis chuig iomaitheoirí / d'fhéadfaí go núsáideodh gnólachtaí buntáiste praghais chun a gcion den mhargadh a mhéadú. • Dá dtiocfadh méadú ar chion den mhargadh d'fhéadfaí go gcruthódh siad fostaíocht sa bhreis. • D'fhéadfaí soláthróirí eile a gcuid praghasanna a mhéadú ionas go bhféadfaía mbrabúis a mhéadú.
Geilleagar na hÉireann	• Boilsciú • Costais ghnó níos airde • Costais onnmhairí méadaithe. • Fuinnimh in-athnuaite.	• Mar gheall ar chostais níos airde fuinnimh. • Caillteanais phost dá thairbhe / d'fhéadfaí go mbeadh caillteanais phost sa gheilleagar mar gheall ar laghdú ar chaiteachas. • Laghdú ar éileamh dá thairbhe. • Bog ar shiúl ó fhuinnimh a ghintear as ola i dtreo malairtí ionas nach mbímid ag brath chomh mór sin ar ola iompórtáilte.

An1ú freagairt cheart: 8 marc. Luaigh: 4 mharc. Mínigh: 4 mharc.

An2ú agus 3ú freagairtcheart: 4 mharc. Luaigh: 2 mharc. Mínigh: 2 mharc.

C2 Éileamh, Soláthar, Margaíagus Táillí dola

(a) Sa léaráid thíos taispeántar an t-éileamh ar thicéid do chluichí ag lucht tacaíochta sacair na hÉireann agus an soláthar ticéad do na hionaid (i.e. Poznan agus Gdansk) ina n-imreofar cluichí na hÉireann i gCraobh Sacair na hEorpa, Euro 2012.

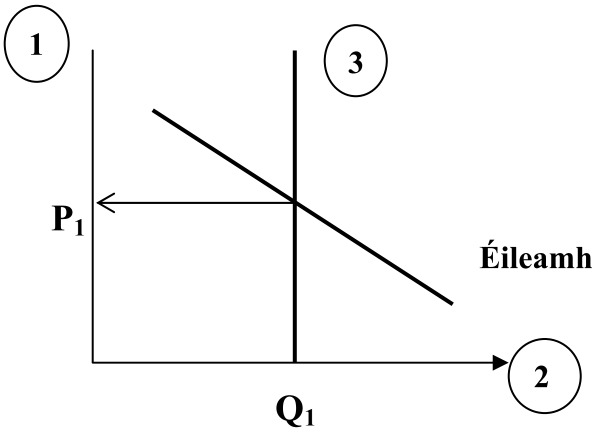

(i) Déan cóip den léaráid i do fhreagarleabhar. Cuir lipéad ar gach ceann de na línte 1 go 3.

(ii) Taispeáin ar do léaráid:

- an praghas cothromaíochta (úsáid an lipéad P_1)
- an chainníocht chothromaíochta (úsáid an lipéad Q_1)

(iii) Mínigh an coibhneas idir praghas na dticéad agus an soláthar ticéad, mar a thaispeántar sa léaráid iad. **(21 marc)**

(i)

Líne	Lipéid	Marc
1	**Athrú**	**3 mharc**
2	**Cainníocht**	**3 mharc**
3	**Soláthar**	**3 mharc**

(ii)

Mír	Arna lipéadú i gceart	Marc
Praghas cothromaíochta	$\mathbf{P_1}$	**3 mharc**
Cainníocht chothromaíochta	$\mathbf{C_1}$	**3 mharc**

(iii) Gaol idir praghas agus soláthar:

De réir mar a thagann athrú ar phraghas ticéad bíonn soláthar suíochán gan athrú / seasta.

6 mharc

(b) Cuir i gcás go n-aistríonn an t-éileamh ar thicéid do na cluichí seo ar dheis, mar a thaispeántar thíos.

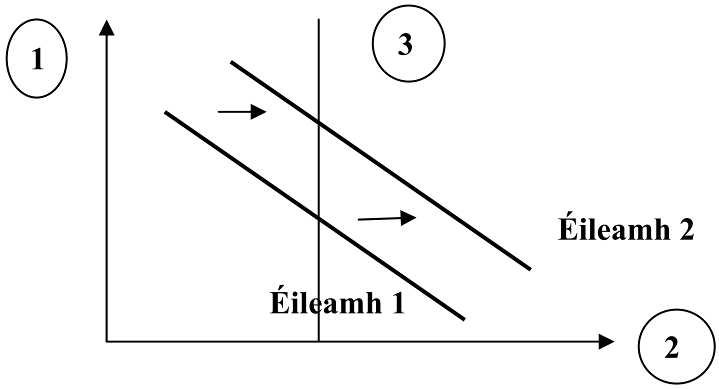

(i) Luaigh agus mínigh **dhá** chúis a d'fhéadfadh a bheith leis má aistríonn cuar an éilimh ar thicéid ar dheis mar a léirítear thuas.
(ii) Mínigh an tionchar a bheadh ag an aistriú seo i gcuar an éileamh ar an bpraghas cothromaíochta.
(iii) Luaigh earra comhlántach **amháin** leis na ticéid do na cluichí seo **agus** mínigh an tionchar ar an éileamh ar an earra comhlántach seo má leanann an t-éileamh ar thicéid do chluichí air ag méadú.**(30 marc)**

(i) Dhá chúis a d'fhéadfadh a bheith ann leis má aistríonn cuar an éilimh ar thicéid ar dheis: **14 mharc**

Toisc	**Conas a théann an toisc seo i bhfeidhm ar chuar an éilimh - Athraíonn cuar an éilimh ar dheis**
Leibhéil ioncaim	Má thagann méadú ar ioncam, tiocfaidh méadú ar an éileamh ar thicéid.
Dúil/Tosaíocht	Má thagann méadú ar dhúil tomhaltóirí dul chuig Euro 2010 mar gheall ar ollfheachtasfógraíochta, tiocfaidh méadú ar an éileamh ar thicéid.
Ionchais faoin todhchaí	Má cheapann tomhaltóirí go dtiocfaidh ardú ar phraghas na dticéad sa ghéarrthéarma, d'fhéadfaidís na ticéid a cheannach anois agus beidh méadú ar an éileamh / má cheapann lucht tacaíochta go n-éireoidh leis an chraobh d'fhéadfaí gur mhaith liom a bheith páirteach ann.
Imeachtaí gan choinne	Má bhaineann foireann na hÉireann a céad chluiche agus an deis acu dá réir dul níos faide sa chomórtas.
Athrú ar phraghas an earra ionadaíoch	Dá dtiocfadh laghdú ar phraghas ticéid chuig imeacht eile ar nós na gCluichí Oilimpeacha i Londan, d'fhéadfadh méadú teacht ar an éileamh le haghaidh na dticéad cluiche sin dá thairbhe.
Athrú ar phraghas an earra chomhlántaigh	Dá dtiocfadh laghdú ar an bpraghas i gcomhair cóiríocht óstáin gar d'ionad na n-imeachtaí / táillí eitleán, d'fhéadfadh méadú teacht ar an éileamh ar na ticéid le haghaidh na gcluichí dá thairbhe.
2 x 4m. an ceann	**2 x 3 mharc an ceann**

(ii) Mínigh an tionchar a bheadh ag an aistriú seo i gcuar an éilimh ar an bpraghas cothromaíochta. **8marc.**

Tiocfaidh méadú ar an bpraghas cothromaíochta. 8marc.

(iii) Luaigh earra comhlántach amháin leis na ticéid do na cluichí seo agus mínigh an tionchar ar an éileamhar an earra comhlántach seo má leanann an t-éileamh ar thicéid do chluichí air ag méadú.

Earra comhlántach	Tionchar **ar an éileamh le haghaidh earra comhlántach**	Cúis
Cóiríocht / Táillí eitilte / Geansaithe.	Méadóidh sé sin	Má leanann an méadú ar thicéid beidh méadú ar an éileamh le haghaidh earraí ar bith atá comhlántach dá n-úsáid - mar sin tiocfaidh méadú ar chóiríocht / iompar.
4 mharc	**2 mharc**	**2 mharc**

(c) Tá an rialtas ag smaoineamh ar tháillí dola a thabhairt isteach ar a thuilleadh mótarbhealaí in Éirinn.

(i) Tabhair breac-chuntas ar bhuntáiste eacnamaíoch **amháin** agus ar mhíbhuntáiste eacnamaíoch **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ann dá dtabharfaí isteach na táillí dola nua seo.

(ii) Mínigh conas a rachadh an beart nua seo i bhfeidhm ar **gach ceann** díobh seo a leanas:

- Gnólachtaí iompair na hÉireann;
- AntEasnamharBhuiséadReatha an Rialtais. **(24 marc)**

Táillí dola a thabhairt isteach ar thuilleadh mótarbhealaí in Éirinn

Buntáistí eacnamaíocha	Míbhuntáistí eacnamaíocha
Ioncam / Brabúis Tuillfidh oibritheoir ioncaim mhéadaithe agus d'fhéadfadh méadú a bheith ar bhrabúis.	**Laghdú ar an gcaighdeán maireachtála** Beidh ioncam indiúscartha níos ísle ag úsáideoirí mar gheall ar tháillí níos airde.
Úsáid laghdaithe mótarbhealaí a d'fhéadfadh a bheith ann D'fhéadfadh astaíochtaí níos ísle eascairt as seo.	**Úsáid bealaí malartacha** D'fhéadfadh úsáideoirí dul ar bhealaí eile nach mbíonn táillí orthu.
Úsáid shonraithe táillí De réir mar a dhéantar úsáideoirí a shonrú d'fhéadfaí go mbeidh gá níos lú le méaduithe cánach agus / nó méadú ar sheirbhísí stáit agus / nó feabhsú ar an mbonneagar.	**Costais mhéadaithe iompair** D'fhéadfadh gnólachtaí tarlaithe na costais mhéadaithe a ghearradh ar an tomhaltóir agus praghasanna níos airde a bheith ann dá thairbhe.
Postanna cruthaithe Má bhíonn bothanna ag teastáil cruthófar tuilleadh post.	
1 x 6 mharc **Luaigh: 3 mharc. Mínigh: 3 mharc**	**1 x 6 mharc** **Luaigh: 3 mharc. Mínigh: 3 mharc**

Éifeachtaí ar gach ceann díobh seo a leanas

TrucáilnahÉireann / Gnólachtaí Tarlaithe	An tEasnamharBhuiséadReatha an Rialtais
Costais mhéadaithe caillteanas gnó nó laghdú ar bhrabúis dá bharr.	**Má fhabhraíonn ioncam don Rialtas** Titfidh an t-easnamh reatha buiséid ansin.
Caillteanais Phost Chun cuidiú leis an méadú ar chostais fhritháireamh d'fhéadfadh gnólachtaí an méid atá fostaithe a laghdú.	**Má fhabhraíonn ioncam don Oibritheoir** D'fhéadfadh méadú teacht ar na brabúis agus méadú ar ioncam CBC dá thairbhe. Titfidh an t-easnamh reatha buiséid ansin.
Úsáid bealaí malartacha Mar iarracht na táillí nua dola a sheachaint d'fhéadfadh gnólachtaí bealaí malartacha nach bhfuil dola orthu a thabhairt isteach.	**Má thagann méadú ar fhostaíocht** Ansin tiocfaidh méadú ioncam ó cháin ioncaim agus titfidh caiteachas ar leas sóisialta. Titfidh an t-easnamh reatha buiséid ansin.
1 x 6 mharc **Luaigh: 3 mharc. Mínigh: 3 mharc**	**1 x 6 mharc** **Luaigh: 3 mharc. Mínigh: 3 mharc**

C3 Costais, Fiontraíocht, Siopadóireacht áitiúil

(a) Ní mór do ghnólacht smacht a choinneáil ar a chuid costas seasta agus ar a chuid costas athraitheach ionas gur féidir leis brabús normálta a thuilleamh.

(i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
(ii) Sainmhínigh costas seasta agus costas athraitheach agus luaigh sampla **amháin** de gach ceann díobh.
(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** chúis a bhfuil sé tábhachtach do ghnólacht brabús a thuilleamh.

(25 marc)

(i) Brabús normálta:

- **An íosmhéid de bhrabúis is gá chun maireachtáil.**
- **An brabús is gá don fhiontraí a thuilleadh chun maireachtáil i ngnó.**
- **An brabús a thuilltear nuair is ionann AR = AC.**

3 mharc

(ii) Sainmhínigh costas seasta agus costas athraitheach agus luaigh sampla **amháin** de gach ceann díobh.

Costais Sheasta	**Marcanna**	Costais Athraitheacha	**Marcanna**
costais **nach n-athraíonn de réir mar a athraíonn an t-aschur** *nó* **na costais sin atá le híoc fiú mura ndéantar rud ar bith a tháirgeadh**	**3 mharc 1 mharc**	costais **aathraíonn de réir mar a athraíonn an t-aschur**	**3 mharc 1 mharc**
Sampla amháin ceart:	**2 mharc**	Sampla amháin ceart:	**2 mharc**
	6 mharc		**6 mharc**

(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** chúis go bhfuil sé tábhachtach do ghnólacht leanúint de bhrabús a thuilleadh.

1. **Dul i riosca a spreagadh:** is gá brabúis a bheith ann don fhiontraí chun dul i rioscaí.
2. **Leanúnachasantáirgthe**: muna dtuilltear brabús normálta bíonn deireadh le táirgeadh.
3. **Cistí le haghaidh forbartha**: féadann gnólacht úsáid a bhaint as a mbrabúis chun an ghnólacht a fhorbairt*nó* chun táirgiúlacht a éagsúlú.
4. **Luach a chur le Nuálaíocht:** d'fhéadfadh go spreagfadh gnólacht a thuilleann SNPanna iad siúd is éifeachtaí / *nó* iad siúd atá ag íoslaghdú costas.

2 phointe x 5 mharc an ceann. Luaigh: 2 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(b) Déanann an toisc tháirgeachta, 'Fiontraíocht', na tosca táirgeachta eile a chónascadh ina n-aonad táirgeachta le hionchas go ndéanfar brabús.

(i) Ainmnigh na tosca táirgeachta eile dá dtagraítear thuas.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a bhfuil fiontraithe tábhachtach maidir le forbairt gheilleagar na hÉireann.
(iii) Tabhair breac-chuntas ar bheart **amháin** a d'fheadfadh gach ceann díobh seo a leanas a dhéanamh chun an fhiontraíocht a spreagadh:
- Rialtas na hÉireann;
- Scoileanna / Coláistí. **(30 marc)**

(i) Ainmnigh na tosca táirgeachta eile dá dtagraítear thuas.

Talamh, Saothar agus Caipiteal

4 + 4 + 4 mharc an ceann

(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a bhfuil fiontraíocht tábhachtach maidir le forbairt gheilleagar na hÉireann.

1. Táirgiúlacht a chruthú.
Eagraíonn fiontraithe na tosca táirgeachta eile ina n-aonaid táirgeachta.

2. Fostaíocht a chruthú.
Má tá rath ar an bhfiontraí cabhróidh sé sin le fostaíocht a chruthú san earnáil saothair.

3. Na tráchtearraí a dhéanfar a tháirgeadh.
Cinneann fiontraithe cé na hearraí agus na seirbhísí atáthar le táirgeadh agus cé mhéad díobh sin a tháirgfear, tríéileamh an tomhaltóra a réamh-mheas.

4. Spreagann sí infheistíocht bhreise
Cuireann fiontraithe a gcuid airgid mar aon lena gcuid scileanna i ngnó le súil go ndéanfaidís brabús agus d'fhéadfadh sé go spreagfaí infheistíocht bhreise sa gheilleagar dá mbeadh rath air.

5. Áit do chistí coigilteoirí
Soláthraíonn fiontraithe margadh infheistíochta do chistícoigilteoirí, a ghineanntoradharchoigilteas.

6. Ioncam don rialtas
Cuidíonn fiontraithe, nuair a bhíonn siad rathúil, le hioncam a ghiniúint don rialtas trí ioncaim chánachais.

7. Comardú na nÍocaíochtaí a fheabhsú.
Má dhéantar na hearraí a tháirgeann na fiontraithe a onnmhairiú cuideoidh sin le staid chomhardú ár n-íocaíochtaí a fheabhsú.

8. Nuálaíocht
D'fhéadfadh fiontraithe rathúla cuid dá mbrabús a infheistiú in earraí nua a fhorbairt, a rachadh chun sochair don tsochaí agus tiocfaidh feabhas ar ár gcaighdeán maireachtála/ar cháilíocht na beatha.

9. Cruthaíonn saibhreas
Cruthaíonn fiontraithe rathúla saibhreas agus eascraíonn fás geilleagrach as sin/méadú san OTN.

2 chúis x 5 mharc an ceann.
Luaigh: 2 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(iii) Tabhair breac-chuntas ar bheart **amháin** a d’fheadfadh gach ceann díobh seo a leanas a dhéanamh chun an fhiontraíocht a spreagadh:

- Rialtas na hÉireann;
- Scoileanna / Coláistí.

Rialtas na hÉireann

1. Oideachas fiontraíochta
Dá spreagfadh an rialtas béim níos mó ar oideachas fiontraíochta sna scoileanna agus sna coláistí, d’fhéadfadh sé go mbeadh níos mó daoine toilteanach dul sa seans le fiontraíocht.

2. Beartais chánachais
Dá choinníonn an rialtas cáin brabúis chorparáide tharlódh go bhfeicfeadh daoine go bhféadfaí brabús níos mó a dhéanamh. Ar an dóigh chéanna, dá laghdófaí rátaí CBL d’fhéadfadh sé go méadófaí an t-éileamh atá ar earraí agus deiseanna níos fearr infheistíochta a chruthú.

3. Beartais/rialachán an rialtais
Dá laghdódh an rialtas na rialacháin a bhaineann le gnó a chur ar bun nó dá mbainfeadh sé constaicí riaracháin d’fhéadfadh sé go mbeadh suim ag níos mó daoine a bheith ina bhfiontraithe. Anuas air sin, dá dtairgfeadh sé deontais agus dreasachtaí eile chun gnó a bhunú tharlódh go ndéanfadh níos mó daoine é sin/go gcruthófaí timpeallacht fhabhrach gnó.

4. Beartais an mhargaidh saothair
Is spreagadh é lucht saothair foghlamtha/oilte a bhfuil fáil air do dhaoine aonair chun gnó a bhunú.

5. Dearcadh eacnamaíoch níos fearr/muinín as an ngeilleagar.
Dá gcuirfeadh an rialtas le dearcadh dearfach ar an ngeilleagar lena bheartais eacnamaíocha agus shóisialta tharlódh go rachadh níos mó daoine sa seans leis.

6. Fobairt bhonneagar an stáit.
Dá n-infheisteofaí i dteicneolaíocht chumarsáide trí leathanbhanda a sholáthar spreagfaí daoine le gnó a thosú.

7. Iomaíochas a fheabhsú.
Tá iomaíochas thionscal na hÉireann ag dul i bhfeabhas faoi láthair. Dá bhféadfaí bearta a dhéanamh chun an t-iomaíochas a fheabhsú tuilleadh d’fhéadfadh sé go dtabharfaí spreagadh do dhaoine gnó a thosú e.g. cuótaí níos iomaíche le haghaidh cumarsáide, árachais, fuinnimh, etc.

8. Fáil ar chreidmheas bainc.
Dá gcobhsófaí an rialtos na bainc d’fhéadfadh sé go gcuirfí ar a gcumas creidmheas a sholáthar agus daoine a spreagadh ar an dóigh sin chun iasacht a fháil agus gnó a bhunú.

9. Tionscnaimh rialtais
I measc na samplaí tá: ‘Plean Gníomhaíochta do Phoist 2012’ a chuireann tacaíocht ar fáil do ghnóthaí atá ag streachailt le teacht ar chreidmheas. San áireamh tá Scéim Iasachta Micreamhaoiniúcháin ar iú €100m í, Scéim Forbraíochta Caipitil ar fiú €150m í agus Scéim Ráthaíochta Iasachta.

1 phointe x 4 mharc (2+2).

Scoileanna / Coláistí

1. Cúrsaí / comórtais a thairiscint
D'fhéadfaí cúrsaí oiriúnacha a thairiscint d'fhiontraithe féideartha ar phraghsanna iomaíocha m.sh.conas gnó a chur ar bun, bainistíocht etc.

2. Cúnamh T agus F a sholáthar
Áiseanna taighde ar mhargaigh / ar tháirgí a chur ar fáil; fréamhshamhlacha a fhorbairt etc. dóibh siúd atá toilteanach gnó a bhunú.

3. Spás oibriúcháin
Spás a sholáthar le haghaidh aonaid chothaithe.

4. Gnó áitiúil a chomhordú
Laethanta oscailte / cruinnithe a reáchtáil ionas go bhféadfaí smaointe / comhairle a roinnt.

1 phointe x 4 mharc (2+2).

(c) Tá gnólachtaí ar fud na hÉireann ag spreagadh custaiméirí chun a gcuid siopadóireachta a dhéanamh go háitiúil.

(i) Luaigh agus mínigh **dhá** mhodh a d'fhéadfadh Údarás Áitiúil a úsáid chun a thuilleadh custaiméirí a spreagadh lena gcuid siopadóireachta a dhéanamh go háitiúil.

(ii) Pléigh **dhá** bhuntáiste a bheadh ann don gheilleagar áitiúil dá ndéanfadh a thuilleadh custaiméirí a gcuid siopadóireachta go háitiúil. **(20 marc)**

(i) Dhá mhodh a d'fhéadfadh Údarás Áitiúil a úsáid chun a thuilleadh custaiméirí a spreagadh lena gcuid siopadóireachta a dhéanamh go háitiúil.

1. Saoráidí / táillí páirceála
Na spásanna atá ar fáil a mhéadú agus / nó táillí páirceála a laghdú chun a thuilleadh custaiméirí a spreagadh lena gcuid siopadóireachta a dhéanamh go háitiúil.

2. Rátaí na n-údarás áitiúil a laghdú
Laghdóidh sé seo costais le haghaidh gnó ionas go mbeidh sé níos éasca leanúint ar aghaidh / d'fhéadfaí praghsanna a laghdú do na tomhaltóirí.

3. Timpeallacht fhisiceach a fheabhsú
Beidh daoine níos sásta a gcuid siopadóireachta a dhéanamh go háitiúil mar gheall air seo.

4. Feachtais maidir leis an tsiopadóireacht áitiúil a chomhordú
Seirbhísí a sholáthar do ghnólachtaí áitiúla a d'fhéadfadh cabhrú leo lucht siopadóireachta a mhealladh m.sh. spás fógraíochta etc.

2 mhodh x 3 mharc an ceann.
Luaigh: 2 mharc. Mínigh: 1 mharc.

(ii) Pléigh **dhá** bhuntáiste a bheadh ann don gheilleagar áitiúil dá ndéanfadh a thuilleadh custaiméirí a gcuid siopadóireachta go háitiúil.

1. Poist
D'fhéadfaí iad a chosaint / a chruthú sa gheilleagar áitiúil.

2. Gníomhaíocht eacnamaíoch mhéadaithe
Fásfaidh leibhéal na gníomhaíochta eacnamaíche le méadú ar an gcaiteachas agus d'fhéadfadh sin tuilleadh gníomhaíochta eacnamaíche a spreagadh.

3. Ioncam d'údarás áitiúil
Dá mbeadh níos mó daoine ag déanamh a gcuid siopadóireachta go háitiúil, d'fhéadfadh ioncam méadaithe a eascairt as seo de bharr ioncam méadaithe ón bpáirceáil.

4. Ionchais níos fearr don ghnó áitiúil
D'fhéadfaí gnó áitiúil a chruthú de dheasca deiseanna méadaithe gnó.

5. Dóchas feabhsaithe / muinín fheabhsaithe
D'fhéadfadh méadú ar an lucht siopadóireachta cur lenamuinínagusd'fhéadfadhméadúar an gcaitheachas sa gheilleagar áitiúil a bheith mar thoradh air seo – rud a chuirfeadh le muinín ghnó.

6. Leanúint de sheirbhísí ríthábhachtacha
Fad is atá méid na gníomhaíochta gnó ag méadú d'fhéadfadh sé seo áirithiú go leanfaí de na seirbhísí faoi bhagairt m.sh. oifigí áitiúla an phoist, bainc etc.

7. Spiorad pobail
D'fhéadfadh sé seo feabhsú de réir mar a fheabhsódh gné shóisialta na siopadóireachta agus daoine ag bualadh le chéile ann agus rachadh an pobal i neart dá bharr.

2 bhuntáiste x 7marc an ceann
Luaigh: 4 mharc. Mínigh: 3 mharc.

C4 Airgead, Babhtáil, rátaíÚis agus Boilsciú

(a) Úsáidtear 'babhtáil' agus 'airgead' mar mheáin mhalairte. Bíonn líon áirithe tréithe ag roinnt le hairgead, ar a n-áirítear na tréithe seo a leanas: sách gann; iniompartha agus marthanach.

(i) Mínigh **aon dá cheann** de na téarmaí a bhfuil líne fúthu.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar an deacracht a bhaineann le 'babhtáil' a úsáid mar mheán malairte.
(iii) Mínigh **dhá** fheidhm eile de chuid an airgid seachas 'meán malairte'. **(25 marc)**

(i) Mínigh **aon dá cheann** de na téarmaí a bhfuil líne fúthu.

Sách gann

- Ba chóir go mbeadh srian leis an soláthar (i ndáil leis éileamh).

Iniompartha

- Ba chóir go mbeadh sé éasca é a iompar thart.

Marthanach

- Ba chóir nach gcuirfeadh a lán láimhsithe isteach air.

2 mhíniúchán AR BITH x 5 mharc an cheann.

(ii) Tabhair breac-chuntas ar an deacracht a bhaineann le 'babhtáil' a úsáid mar mheán malairte.

Luach a Fháil Amach

- Is deacair amanna luachanna beachta a chur ar earraí.

Am-íditheach.

- Tógann sé am fáil amach cé aige a bhfuil na nithe atá uait agus cé atá ag iarraidh na nithe atá agat.

1 mhíniúchán x 5 mharc an cheann. Luaigh: 2 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(iii) Mínigh **dhá** fheidhm eile de chuid an airgid seachas 'meán malairte'.

Tomhas Luacha

- Cuireann airgead praghas ar earraí agus seirbhísí.

Stór Saibhris

- Ligeann sé do dhaoine airgead a choigilt don todhchaí.

An caighdeán i gcomhair Íocaíocht Iarchurtha

- Tá sé de chumas ag airgead luach a thomhas le haghaidh dáta amach anseo.
- Is féidir trádáil creidmheasa (i.e. ceannach agus díol) a dhéanamh de thairbhe airgid.

2 fheidhm x 5 mharc an ceann.
Luaigh: 2 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(b) Laghdaigh BCE (ECB i mBéarla) rátaí úis sa bhliain 2011 d'fhonn méadú ar an bhfásgeilleagrach.

(i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
(ii) Cad dó a seasann na ceannlitreacha BCE?
(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** bhealach a bhféadfadh tionchar eacnamaíoch a bheith ag an méadú ar an bhfás geilleagrach ar Gheilleagar na hÉireann. **(25 marc)**

(i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.

Fás geilleagrach: an méadú in OTN [an duine]. **6 mharc**

(ii) Cad dó a seasann na ceannlitreacha BCE?

an Banc Ceannais Eorpach **7 marc**

(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** bhealach a bhféadfadh tionchar eacnamaíoch a bheith ag an méadú ar an bhfás geilleagrach ar Gheilleagar na hÉireann.

Méadú ar an bhfostaíocht
Beidh níos mó éilimh ar earraí agus ar sheirbhísí de bharr méadú ar an OTN; éileofar níos mó líon saothair leis seo a bhaint amach.

Onnmhairí méadaithe
Má bhíonn an OTN sa bhreis mar thoradh ar aschur méadaithe agus má onnmhairítear cuid den aschur seo, tagann feabhas arár staid maidir le Comhardún an nÍocaíochtaí.

Allmhairí méadaithe
Agus ioncaim indiúscartha ag ardú, d'fhéadfaí cuid den ioncam breise seo a úsáid chun allmhairí a cheannach.

Caighdeán maireachtála níos fearr
Is éard atá mar thoradh ar OTN níos airde ná méadú ar an saibhreas sa gheilleagar agus tugann sé seo deis dúinn níos mó earraí agus seirbhísí a cheannach / laghdú ar an mbochtaineacht.

Boilsciú
Ós rud é go mbeidh leibhéil ioncaim ag méadú, beidh níos mó éilimh ar earraí agus ar sheirbhísí agus d'fhéadfadh ardú ar phraghsanna a bheith mar thoradh ar an méid seo.

Iarmhairtí don imirce
Má bhíonn deiseanna poist ann, d'fhéadfadh daoine a bheartaigh dul ar imirce fanacht anseo agus d'fhéadfaí níos mó inimirceach a tharraingt chun an gheilleagair, rud a chuirfeadh leis an éileamh ar earraí nua agus ar sheirbhísí nua.

Deiseanna infheistíochta
Cuireann OTN atá ag ardú geilleagar atá i mbun borradh in iúl agus d'fhéadfadh sé seo infheistíocht bhreise a mhealladh.

Cúrsaí airgeadais an Rialtais
Agus ardú ag teacht ar an leibhéal fostaíochta, ar ioncaim agus ar chaiteachas, d'fhéadfadh an rialtas ioncaim chánach mhéadaithe a bhailiú agus d'fhéadfadh an caiteachas ar leasa sóisialach laghdú – rud a chuideodh le staid airgeadais an rialtais a fheabhsú.

2 phointe x 6 mharc an ceann. Luaigh: 3 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(c) Bealach amháin le boilsciú a thomhas is ea an PIT (CPIi mBéarla).
(i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
(ii) Cad dó a seasann na ceannlitreacha PIT
(iii) Mínigh conas a d'fhéadfadh **titim i ráta boilscithe na bpraghsanna** dul i bhfeidhm ar **gach** ceann díobh seo a leanas:

- Fostaithe;
- Daoine a fhaigheann liúntas leasa shóisialaigh;
- Gnó. **(25 marc)**

(i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.

Méadú ar phraghsanna earraí /seirbhísí thar thréimhse ama **4 mharc**
Laghdú ar luach an airgid / ceannaíonn daoine níos lú lena gcuid airgid

(ii) Cad dó a seasann na ceannlitreacha PIT?

Praghsanna Innéacs Tomhaltais **6 mharc**

(iii) Mínigh conas a d'fhéadfadh titim i ráta boilscithe na bpraghsanna dul i bhfeidhm ar gach ceann díobh seo a leanas:Fostaithe / Daoine a fhaigheann liúntas leasa shóisialaigh / Gnó.

Grúpa	Ráiteas	Míniúchán
Fostaithe	**Ioncam indiúscartha méadaithe / caighdeán maireachtála níos airde** **Laghdú ar éilimh phá** **Caiteachas a dhíspreagadh**	• D'fhéadfadh díbhoilsciú caiteachas a dhíspreagadh, rud a laghdaíonn éileamh agus d'fhéadfadh caillteanais phoist a bheith mar thoradh air sin. • Agus ioncam indiúscartha níos airde acu d'fhéadfadh ardú teacht ar chaighdeán maireachtála na bhfostaithe. • D'fhéadfadh fostaithe a gcuid éilimh ar arduithe pá a mhaolú / réim na gníomhaíochta tionsclaíche a laghdú. • D'fhéadfadh fostaithe a gcuid caiteachais a mhéadú agus d'fhéadfadh éileamh méadaithe agus fostaíocht mhéadaithe a bheith mar thoradh air sin.
Daoine a fhaigheann liúntas leasa shóisialaigh	**Costas maireachtála níos ísle** **Caighdeán maireachtála níos fearr**	• Thiocfadh laghdú ar an gcostas maireachtála de bharr praghsanna níos ísle. • Mhéadódh cumhacht ceannaigh agus mar sin d'ardódh an caighdeán maireachtála. • D'fhéadfadh an rialtas rátaí leasa shóisialaigh a ísliú mar iarracht ar airgead a shábháil.
Gnólacht	**Costais táirgeachta níos ísle** **Leanúnachas an táirgthe** **Déan a Fhorbairt / a Nuáil** **Méadú ar an bhfostaíocht/ pá**	• D'fhéadfadh gnólacht a chuid brabús a mhéadú. • D'fhéadfadh gnólacht leanúint ar aghaidh ag táirgeadh agus ag soláthar ionas nach ndúnfadh sé. • Le praghsanna níos ísle d'fhéadfadh an gnólacht a tháirgeachta a fhorbairt nó/agus aghaidh nuálaíoch a thabhairt ar tháirgí nua / mhodhanna nua táirgthe. • D'fhéadfadh an gnólacht níos mó oibrithe a fhostú / leibhéal pá na n-oibrithe reatha a ardú.

An1ú freagairt cheart: 7 marc (4+3) An 2ú & 3ú freagairtcheart: 2 x 4 mharc (2+2) an ceann.

C5 Ioncam Náisiúnta agus an geilleagar dubh

(a) Samplaí d'íocaíochtaí aistritheacha is ea íocaíochtaí leasa shóisialaigh agus deontais do mhic léinn.
   (i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
   (ii) Mínigh cén fáth nach n-áirítear íocaíochtaí aistritheacha san Ioncam Náisiúnta.
   (iii) Luaigh agus mínigh **dhá** bhealach a bhféadfaí úsáid a bhaint as Staitisticí an Ioncaim Náisiúnta. **(25 marc)**

(i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi. **6 mharc.**

Ioncamarnafháil le toisctháirgithenuairnársoláthraíodhaontoisc.

(ii) Mínigh cén fáth nach n-áirítear íocaíochtaí aistritheacha san Ioncam Náisiúnta.

- Chiallódh sé go mbeadh comhaireamh dúbailte i gceist leis an bhfigiúr seo.
- Cuireadh an méid seo san áireamh cheana i ríomh an ioncaim náisiúnta nuair a comhaireadh an t-ioncamarnafháil leis an mbuntoisc.
- Dá gcuirfí san áireamh iad bheadh meastachán ró-ard déanta ar an ioncam náisiúnta.

5 mharc.

(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** bhealach a d'fhéadfaí úsáid a bhaint as Staitisticí an Ioncaim Náisiúnta.

Athruithe i leibhéal fáis an gheilleagair
Tabharfaidh staitisticí an ioncaim náisiúnta eolas dúinn maidir le ráta fáis an gheilleagair sa tír ó bhliain amháin go bliain eile.

Athruithe sa chaighdeán maireachtála
Má tá ioncam náisiúnta ag ardú is féidir linn glacadh leis as sin go bhfuil an caighdeán maireachtála sa tír ag ardú.

Athruithe ar leibhéil fostaíochta
Bíonn méadú ar éileamh mar thoradh ar mhéadú san OTN agus ba chóir go mbeadh níos mó post mar thoradh air seo.

Comparáidí idirnáisiúnta
Le staitisticí ioncaim náisiúnta na hÉireann, is féidir comparáidí a dhéanamh le tíortha eile maidir le ráta fáis an gheilleagair.

Dáileadh ioncaim
Tabharfaidh iniúchadh ar na staitisticí léargas ginearálta dúinn maidir le dáileadh na n-ioncam in earnálacha éagsúla sa tír m.sh. earnáil talmhaíochta etc.

Ranníocaíocht an rialtais
Léirítear dúinn leis na staitisticí an méid iomlán a chuireann an rialtas leis an ioncam náisiúnta sa tír.

2 phointe x 7 marc an ceann. Luaigh: 4 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(b) Seo a leanas an fhoirmle don iolraitheoir in geilleagaroscailte: $\frac{1}{MPS + MPM}$

Cuir i gcás gurb é 0.2 an MPM agus 0.3 an MPS. **(20 marc)**

(i) Mínigh gach ceann de na téarmaí a bhfuil líne fúthu.

Insíonn **an t-iolraitheoir** dúinn cén méadú a thiocfadh ar an Ioncam Náisiúnta tar éis méid áirithe airgid a insteálladh sa gheilleagar.

6 mharc.

Is **geilleagar oscailte** é geilleagar a théann i ngleic leis an trádáil/allmhairí agus onnmhairí.

6 mharc

(ii) Ríomh méid an Iolraitheora, agus tú ag úsáid na foirmle thuas.
(Taispeáin do chuid oibre go léir.)

$$\frac{1}{0.3 + 0.2}$$

$$= \mathbf{2}$$

8 marc

(c) Is ábhar imní do Rialtas na hÉireann an méid atá sa 'margadh dubh'.

(i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
(ii) Luaigh **dhá** shampla de ghníomhaíochtaí a mheastar a bheith mar chuid den mhargadh dubh.
(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** bheart a d'fhéadfadh rialtas na hÉireann a dhéanamh chun gníomhaíochtaí sa mhargadh dubh a stopadh. **(30 marc)**

(i) Geilleagar dubh: **6 mharc**

Gníomhaíocht gheilleagrach a tharlaíonn nach ndéantar a thaifeadadh agus mar sin nach gcuirtear san áireamh sna cuntais ioncaim náisiúnta.

(ii) Dhá shampla de ghníomhaíochtaí an gheilleagair dhuibh: **2 x 6 mharc**

- Múinteoir ag tabhairt diancheachtanna, gan an t-ioncam a fhógairt chun críche cánach.
- Pluiméir ag oibriú ar íocaíocht airgid thirim, gan an t-ioncam a fhógairt chun críche cánach.

(iii) Mol **dhá** bheart a d'fhéadfadh an Rialtas a thabhairt faoi chun gníomhaíochtaí den sórt sin a dhíspreagadh

1. **Cánachas díreach a laghdú**

D'fhéadfadh sé seo spreagadh a thabhairt do dhaoine a n-ioncam a fhógairt chun críche cánach.

2. **Cánachas neamhdhíreach a laghdú**

D'fhéadfadh titim i bpraghsanna a bheith mar thoradh air seo agus spreagfadh sé seo daoine chun earraí a cheannach go dlisteanach.

3. **Forfheidhmiú níos fearr ó thaobh na gcoimisinéirí ioncaim / na lúba atá ar lár sa chóras cánach a réiteach.**

Dá réiteodh na coimsinéirí ioncaim na lúba go léir agus dá ndéanfaidís seiceáil ar gach fáltas ó chánacha d'fhéadfadh sé seo imghabháil cánach a dhíspreagadh

4. **An pobal a chur ar an eolas maidir leis na húsáidí tábhachtacha a bhaintear as ioncam cánach.**

D'fhéadfadh riachtanais / úsáidí ioncaim chánach brú morálta a chur ar dhaoine a gcuid féin a dhéanamh chun cur leis an ngeilleagar.

5. **Pionóis le haghaidh ciontóirí a mhéadú.**

D'fhéadfadh sé seo daoine a dhíspreagadh chun gníomhaíochtaí den sórt sin a dhéanamh.

2 x 6 mharc. Luaigh: 3 mharc. Mínigh: 3 mharc.

C6 Dífhostaíocht, Bonneagar agus éifeachtúlacht Fuinnimh

(a) Tá sé ar phríomhchuspóirí eacnamaíocha rialtos na hÉireann lion na ndaoine atá ar an mBeochlár a laghdú.

(i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhuntáiste eacnamaíocha a bheadh ann don gheilleagar dá dtiocfadh laghdúar an líondaoineatáar an mBeochlár.
(iii) Luaigh agus mínigh **trí** chuspóir eacnamaíocha eile atá ag Rialtas na hÉireann. **(30 marc)**

(i) **An Beochlár:** **5 mharc**

Na daoine sin a shíníonn ag dearbhú go bhfuil siad dífhostaithe agus ag fáil íocaíochtaí leasa shóisialaigh.

(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhuntáiste eacnamaíocha a bheadh ann don gheilleagar dá dtiocfadh laghdú ar an líondaoineatáar an mBeochlár.

1. **Caighdeán maireachtála níos fearr:**
Dóibh siúd a fhaigheann post mar gheall ar ioncam indiúscartha níos airde.

2. **Cúrsaí airgeadais an Rialtais:**
Caitheamh laghdaithe ar leas sóisialach.

3. **Laghdú ar eisimirce:**
Le deiseanna fostaíochta níos fearr ní bheadh ar an líon céanna daoine dul ar eisimirce.

4. **D'fheabhsódh an timpeallacht don infheistíocht:**
De réir mar a mhéadódh an fhostaíocht d'ardódh caiteachas agus d'fhéadfadh fás sa mhuinín ghnó a bheith mar thoradh air seo.

5. **Fás geilleagrach:**
Agus gníomhaíocht gheilleagrach ag méadú d'fhéadfadh sé seo fás geilleagrach agus fostaíocht a spreagadh.

2 phointe x 5 mharc an ceann.
Luaigh: 2 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(iii) Luaigh agus mínigh **trí** chuspóir eacnamaíocha eile atá ag Rialtas na hÉireann.

1. Boilsciú praghsanna.
Caithfidh an rialtas iarracht a dhéanamh an brú atá ar phraghsanna atá ag ardú sa gheilleagar a laghdú. D'fhéadfadh sé triail a bhaint as srian a chur le méadaithe pá, iomaíocht sa mhargadh a spreagadh agus iomaíocht maidir le praghsanna ar sheirbhísí a spreagadh.

2. Fás geilleagrach.
Caithfidh an rialtas iarracht a dhéanamh gníomhaíocht gheilleagrach a bhainistiú agus áirithiú go mbeidh fás geilleagrach ann. Tá sé mar aidhm ag an rialtas é seo a bhaint amach lena bheartais chánachais.

3. Onnmhairí a spreagadh.
Caithfidh an rialtas iarracht a dhéanamh iomaíochas a fheabhsú do thionscail onnmhairithe na hÉireann.

4. Cúrsaí airgeadais an rialtais a rialú.
Caithfidh an rialtas caiteachas a laghdú, an costas maidir le seirbhísí poiblí a ghearradh siar agus ioncaim chánach a mhéadú.

5. Cothromas cánachais a bhaint amach / an bonn cánach a leathnú.
Thug an rialtas cánacha nua isteach m.sh. muirear teaghlaigh agus pleananna indáil le cáin ar umar seipteach, cáin réadmhaoine etc. chun a ioncam cánach a mhéadú.

6. Forbairt réigiúnach.
Tá sé mar aidhm ag an bPlean Forbartha Náisiúnta é sin a dhéanamh. Leathanbhanda a fhorbairt, deiseanna oideachais a chur chun cinn i réigiúin; naisc iompair níos fearr etc.

7. Seirbhísí stáit a fheabhsú.
Tá níos mó béime á cur ar an bhfeabhas ar sheirbhísí sláinte, níos mó spásanna sna bunscoileanna, ar fhoirgnimh scoile agus forbairt oideachais tríú leibhéal.

8. Dáileadh cothrom ioncaim.
Billí pinsean na todhchaí a bhainistiú, íocaíochtaí leasa shóisialaigh a chothú agus cabhair a thabhairt do dhaoine a bhfuil cúrsaí airgeadais ag dul chun donais dóibh.

9. Feabhas a chur ar an mbonneagar.
Le hinfheistíocht a dhéanamh sa bhonneagar m.sh. scoileanna, iompar poiblí etc bheadh sé mar aidhm ag an rialtas éileamh, fostaíocht agus fás geilleagrach a fheabhsú.

10. An fiachas náisiúnta a laghdú.
Tá an fiachas náisiúnta ag fás agus caithfidh an rialtas bearta a chur i bhfeidhm chun iarracht a dhéanamh é a laghdú. D'fhéadfadh díol sócmhainní stáit cuidiú an fiachas náisiúnta a laghdú.

11. Cobhsaíocht na mbanc.
Trí na príomhbhainc a náisiúnú ba mhaith leis an rialtas cobhsaíocht a churarais san earnáil, muinín a ghiniúint, iasachtúbainc a spreagadhagusborradh a chur faoi fhás geilleagrach.

12. Muinín tomhaltóirí a aischur.
Tríd an ngeilleagar a chobhsú, tá an rialtas ag iarraidh tomhaltóirí a spreagadh chun airgead a chaitheamh chun cur le héileamh, agus, dá bhrí sin, le fostaíocht.

3 ag 5 mharc an ceann. Luaigh: 2 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(b) Laghdaigh rialtas na hÉireann an caiteachas caipitiúil ar bhonneagar de thart ar €750m ina bhuiséad don bhliain 2012.
  (i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
  (ii) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** bhealach a bhféadfadh tionchar eacnamaíoch a bheith ag an laghdú seo ar an gcaiteachas caipitiúil ar gheilleagar na hÉireann. (20 marc)

(i) Bonneagar: **5 mharc**

- na hearraí/seirbhísí sin atá riachtanach le haghaidh reáchtáil gan stró geilleagair.
- na hearraí/seirbhísí sin a theastaíonn ón tionscal le feidhmiú i gceart.
- Trealamh caipitil a úsáidtear le seirbhísí ar a bhfuil fáil phoiblí a sholáthar.

(ii) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** bhealach a bhféadfadh tionchar eacnamaíoch a bheith ag an laghdú seo ar an gcaiteachas caipitiúil ar gheilleagar na hÉireann.

1. **Laghdú ar Iasachtaíocht an rialtais**
   Cabhróidh sé seo le bainistiú ár bhfiachas náisiúnta trí aisíocaíochtaí ar an ús a laghdú.

2. **Cur siar fhorbairt an bhonneagair**
   Cuireadh roinnt tionscadal siar mar gheall ar an laghdú m.sh. Metro Thuaidh.

3. **Fostaíocht spealta**
   Ní bheidh na daoine a chaill a bpoist san earnáil tógála in ann poist a fháil.

4. **Meathlúchán ar bhonneagar atá ann cheana féin**
   Le laghdú sa chaitheachas d'fhéadfadh an bonneagar atá ann a mheathlú, as a dtagfadh seirbhísí ar chaighdeán níos ísle m.sh. bóithre; gréasán iarnróid etc.

3 ag 5 mharc an ceann.
Luaigh: 2 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(c) In iarracht le daoine a spreagadh chun feabhas a chur ar fheidhmíocht a gcuid tithe ó thaobh fuinnimh de, chuir Rialtas na hÉireann deontas ar fáil le haghaidh feabhsúchán fuinnimh. Bhí deischostas ag baint leis na deontais sin, áfach.
  (i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
  (ii) Déan plé ar bhealach **amháin** a mbíonn tionchar eacnamaíoch ag na deontais sin ar gach ceann díobh seo a leanas:
  - Teaghlaigh aonair;
  - Gnólachtaí;
  - Geilleagar na hÉireann. (25 marc)

(i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.

Deischostas: **7 marc**

- Costas na roghanna eile a tharscaoiltear.
- Costas an chéad rogha eile is fearr a scaoileadh tharat agus rogha á déanamh agat.

(ii) Déan plé ar bhealach **amháin** a mbíonn tionchar eacnamaíoch ag na deontais sin ar gach ceann díobh seo a leanas:
Teaghlaigh aonair / Gnólachtaí / Geilleagar na hÉireann. **18 marc**

Grúpa	Ráiteas	Míniúchán
Teaghlaigh aonair	• Caiteachas laghdaithe ar fhuinneamh • Caighdeán maireachtála níos fearr • Ráta RFF níos airde • Níos saoire feabhas a chur ar an teach	• Laghdóidh insliú níos fearr ídiú fuinnimh / beidh ioncam indiúscartha níos airde mar thoradh air seo. • Cuirfidh tithe níos teo feabhas ar chaighdeán a saolta. • D'fhéadfadh luach na maoine ardú. • Ós rud é go bhfuil sé ar phraghas níos réasúnta d'fhéadfadh níos mó daoine an deis seo a thapú.
Gnólachtaí	• Níos mó éilimh ar tháirgí • Deiseanna Fostaíochta • Deiseanna i gcomhair na nuálaíochta	• Díolacháin / brabúis mhéadaithe – ionchais níos fearr amach anseo. • Dá dtiocfadh méadú ar dhíolacháin bheadh níos mó oibrithe ag teastáil. • D'fhéadfadh gnólachtaí modhanna nua / níos fearr a chruthú chunfeidhmiú fuinnimh tithe a fheabhsú.
Geilleagar na hÉireann	• Fás geilleagrach méadaithe • Airgeadais rialtais • Éifeachtúlachtfuinnimh fheabhsaithe	• Cuireann méadú san éileamh / ioncam náisiúnta méadú ar an gcaiteachas. • Íocfaidh an rialtas níos mó amach. • Deischostas: Níos lú airgid ag an rialtas le caitheamh ar thionscadail eile. • Beidh ioncaim CBL mhéadaithe mar thoradh ar chaiteachas méadaithe. • Cuirfidh méadú san fhostaíocht méadú ar ioncam ó ioncam cánach agus laghdóidh sé caiteachas ar leas sóisialach. • Beidh astuithe carbóin laghdaithe agus níos lú damáiste don chomhshaol mar thoradh air seo.
3 x 6 mharc	**Luaigh: 3 x 3 mharc anceann.**	**Mínigh: 3 x 3 mharc an ceann.**

C7 Trádáil agus Corparáidí Ilnáisiúnta (CINí)

(a) Sa tábla thíos léirítear Dlí an Bhuntáiste Chomparáidigh.

Tír	Aschur Táirgeadh in aghaidh an oibrí in aghaidh na seachtaine	
	Fíon	**Gluaisteáin**
An Ghearmáin	1600 lítear	1200 aonad
An Fhrainc	800 lítear	400 aonad
Aschur Iomlán	2400 lítear	1600 aonad

Cé go bhfuil an Ghearmáin níos éifeachtaí i dtáirgeadh an dá earra, deir Dlí an Bhuntáiste Chomparáidigh go ndéanfaidh gach tír speisialú i dtáirgeadh earra amháin díobh.

(i) Cé acu earra díobh a tháirgfidh an Ghearmáin? Mínigh do fhreagra go hachomair.
(ii) Cé acu earra díobh a tháirgfidh an Fhrainc? Mínigh do fhreagra go hachomair.
(iii) Má déanann an dá thír speisialú san earra atá roghnaithe agat, ríomh an t-aschur iomlán a bheidh ann dá thoradh sin. (Taispeáin do chuid oibre.) (20 marc)

<u>an Ghearmáin</u>

- Ba chóir go ndéanfaí **Gluaisteáin** a tháirgeadh ann. **4 mharc**
- Tá an Ghearmáin <u>trí huaire níos éifeachtúla</u> ná an Fhrainc ó thaobh táirgeadh carranna. **3 mharc**

<u>an Fhrainc</u>

- Ba chóir go ndéanfaí **Fíon** a tháirgeadh ann. **4 mharc**
- I dtáirgiúlacht na bhfíonta atá an tír is neamhéifeachtúla ná mar atá sí i dtáirgiúlacht gluaisteán. **1 mharc**

<u>Déan an t-aschur iomlán a bheadh mar thoradh air seo a ríomh dá mba rud é go mbeadh speisialtóireacht ann. Taispeáin do chuid oibre.</u>

Tír	Aschur		Marcanna
	Fíon	**Gluaisteáin**	
an Ghearmáin	**-/0**	**1200* x 2* = 2400***	***3 fhigiúr x 1 mharc an ceann***
an Fhrainc	**800* x 2* = 1600***	**-/0**	***3 fhigiúr x 1 mharc an ceann***
Aschur Iomlán	**1600***	**2400***	***2 fhigiúr x 1 mharc an ceann***

8 marc: 8 x 1 mharc an ceann.

(b) Samplad'allmhaire dhofheicthed'Éirinn is ea na hÉireannaigh a ghabhfaidh chuig na Cluichí Oilimpeacha i Londain in 2012. (25 marc)

(i) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi **agus** luaigh sampla **amháin** eile d'allmhaire dhofheicthe.

Tomhaltóirí Éireannacha ag ceannach seirbhísí ó thíortha eile / fágann airgead Éire.

6mharc

Luaigh sampla **amháin** d'allmhairí dofheicthe.

(i) Muintir na hÉireann ag úsáid seirbhísí airgeadais eachtracha.
(ii) Racghrúpaí eachtracha ag seinm in Éirinn.
(iii) Ryanair ag baint úsáide as foirne cothabhála i dtíortha taobh amuigh d'Éirinn.

4 mharc.

(ii) Pléigh **trí** bhuntáiste do gheilleagar na hÉireann a bhaineann le méadú ar easpórtálacha.

1. Cruthú post.
Nuair is ann d'onnmhairí is ann d'éileamh méadaithe ar earraí a táirgeadh in Éirinn, chomh maith le fostaíocht mhéadaithe dá bharr.

2. OTN/ Fás geilleagrach méadaithe
Eascróidh ioncam méadaithe laistigh den tír as an airgead a fhaightear ó onnmhairí.

3. Brabúis / díolacháin mhéadaithe.
D'fhéadfadh gnólachtaí intíre a gcuid díolachán/brabús a mhéadú trína n-aschur barrachais a onnmhairiú ar mhargadh eachtrach/barainneachtaí scála.

4. Airgeadraí eachtracha a thuilleamh.
Is féidir le fáil airgeadraí eachtracha cur le cúlchistí ár dtíre / an t-airgeadas a chur ar fáil chun cabhrú íoc as ár gcuid allmhairí.

5. Infheistíocht a mhealladh.
Feabhsóidh tréanonnmhairí an mhuinín as an tír agus d'fhéadfaidís cuidiú le hinfheistíocht a mhealladh go hÉirinn.

6. Cúrsaí airgeadais an Rialtais.
Déanfaidh gníomhaíocht gheilleagrach mhéadaithe ioncaim chánach mhéadaithe a ghiniúint don rialtas m.sh. CBL / ÍMAT / CPT.

15 mharc: 3 ag 5 mharc an ceann. Luaigh: 2 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(c) D'éirigh le GFT Éireann (*IDA Ireland* i mBéarla) infheistíocht a mhealladh chun na hÉireann i bhfoirm cuideachtaí ilnáisiúnta (CIN).

(i) Ainmnigh **dhá** CIN in Éirinn.
(ii) Luaigh agus mínigh **dhá** chúis a n-airíonn na CIN mealladh chun na hÉireann.
(iii) Pléigh **dhá** bhuntáiste eacnamaíocha atá ann do gheilleagar na hÉireann nuair a lonnaíonn CIN anseo. **(30 marc)**

(i) Dhá CIN in Éirnn:

2 chuideachta ar bith x 5 mharc an ceann.

Google / Facebook / Pfizer / Coca Cola / Intel / Apple /
Kerry Group / Dell / IBM / Microsoft / CRH

(ii) Dhá chúis a mealltar CIN chun na hÉireann

1. Fáil ar lucht saothair oilte
Tá fáil ag gnólachtaí ar lucht saothair atá mór, le daoine a bhfuil oideachas orthu agus atá iloilte. Cúnamh é seo leis na costais oiliúna a laghdú do na gnólachtaí seo.

2. Rátaí cánachais ísle.
Is é ráta na cánach brabúis chorparáide in Éirinn ceann de na rátaí is ísle san AE.

3. Teachtarmhargadh an AE/Ball d'eor-airgeadra
Tá teacht ag gnólachtaí a lonnaíonn in Éirinn ar shaorghluaiseacht a gcuid earraí san AE.
Is ball de limistéar an euro í Éire agus tá íocaíochtaí as idirbhearta idirnáisiúnta níos éasca i limistéar an euro dá bharr, rud a dhéanann limistéar an euro níos tarraingtí.

4. Fáil ar dhreasachtaí stáit.
Féadfaidh gnólachtaí leas a bhaint as deontais tharraingteacha agus dreasrachtaí eile a chuireann an stát ar fáil.
I measc na samplaí tá: réamh-mhonarchana; eastáit tionsclaíochta le seirbhísí;
rannaíocht maidir le costais oiliúna; deontais taighde agus forbartha etc.

5. Caidreamh tionsclaíoch maith.
De bharr comhpháirtíochtaí sóisialta tá sé réasúnta síochánta i réimse na dtionsclaíochta, rud a thugann deis do na gnólachtaí a bheith táirgiúil gan bhriseadh.

6. Rátaí tarraingteacha an toraidh ar infheistíochtaí.
Lonnaíonn gnólachtaí anseo ós rud é go bhfuil an ráta toraidh ar a gcuid infheistíochta i bhfad níos tarraingtí ná mar atá sé in áiteanna eile.

2 chúis ag 5 mharc an ceann
Luaigh: 2 mharc. Mínigh: 3 mharc.

(iii) Pléigh **dhá** bhuntáiste eacnamaíocha atá ann do gheilleagar na hÉireann nuair a lonnaíonn CIN anseo.

Ráiteas	**Míniúchán**
Ba chóir go dtagfadhméadú ar an bhfostaíocht	Nuair a lonaíonn gnólachtaí eachtracha in Éirinn cuidíonn siad le fostaíocht a chruthú go díreach ina ngnólachtaí féin agus mar sin ardaíonn an leibhéal fostaíochta. Bíonn éileamh acu freisin ar fhosheirbhísí agus ba chóir go mbeadh níos mó post sna gnólachtaí a mbeadh á soláthar.
Méadóidh onnmhairí	Déanann roinnt de na gnólachtaí a lonnaíonn anseo a n-earraí a tháirgeadh le haghaidh margaidh idirnáisiúnta atá níos mó mar anseo in Éirinn is margadh intíre beag atá ann agus tá rochtain iomlán againn ar mhargadh an AE.
Méadóidh ioncam cánachais	Ba chóir go méadódh ioncam ó cháin ioncaim leis an méadú ar an leibhéal fostaíochta. Ba chóir go n-ardódh ioncam ó cháin indíreach leis an méadú ar an gcaiteachas ó na gnólachtaí agus a bhfostaithe. Lena chois sin, baileoidh an stát níos mó ioncaim ó cháin bhrabúis chorparáide.
Méadóidh gníomhaíocht gheilleagrach	Le onnmhairí méadaithe tiocfaidh ardú ar an sreabhadh ciorclach ioncaim agus cuideoidh sé seo le fás geilleagrach a spreagadh.
Infheistíocht a mhealladh	Dá mbeadh na CINanna brabúsach d'fhéadfadh sé seo cuidiú le foras láidir a bhunú chun FDI a mhealladh go hÉirinn.
Buntáistí don gheilleagar áitiúil	Beidh buntáistí i ndán don gheilleagar áitiúil m.sh. buntáistí méadaithe do ghnólachtaí lónadóireachta, tacsaithe, glantóirí, bialanna, tithe tábhairne etc. Leis sin, d'fhéadfadh CINanna roinnt amhábhar a fháil ó ghnólachtaí áitiúla.

2 bhuntáiste ag 5 mharc an ceann
Luaigh: 2 mharc. Mínigh: 3 mharc.

C8 Téarmaí, Cánachas agus an Fiachas Náisiúnta

(a) Mínigh **trí** cinn **ar bith** díobh seo

- Easnamhar an mBuiséadReatha;
- Cáin Fhorchéimnitheach;
- Náisiúnú;
- Cúlú eacnamaíochta. **(21 marc)**

Easnamhar an mBuiséadReatha:

Sáraíonn caiteachas reatha an rialtais ioncam reatha an rialtais.

Cáin Fhorchéimnitheach:

Cáin a bhaineann céatadán níos airde d'ioncamanduine mar cháin de réir mar a mhéadaíonn ioncam an duine.

Náisiúnú:

Gnólacht faoi úinéireacht phríobháideach a thabhairt faoi úinéireacht an rialtais.

An cúlú eacnamaíochta:

Laghdú ar an OTI le dhá ráithe as a chéile nó níos mó ná sin.

3 fhreagra chearta ar bith x 7 marc an ceann.

(b) I mBuiséad Reatha an Rialtais don bhliain 2012 tugadh isteach ráta méadaithe CBL, cánacha carbóin méadaithe agus muirear teaghlaigh nua de €100.

(i) Mínigh **gach** ceann de na cánacha a bhfuil líne fúthu.

(ii) Déan plé ar bhealach **amháin** a mbeidh tionchar eacnamaíoch ag na méaduithe cánach sin ar **gach** ceann díobh seo a leanas:

- Teaghlaigh;
- Miondíoltóirí in Éirinn;
- AntEasnamharBhuiséadReatha an Rialtais. **(30 marc)**

(i) Míniúarchánacha:

CBL: **cáin a ghearrtar ar earraí agus ar sheirbhísí / ar chaiteachas.**

Cánacha carbóin: **cáin chomhshaoil í seo a ghearrtar ar an méid carbóin atá i mbreoslaí.**

Muirear teaghlaigh: **muirearbliantúil é seoatá le híocagúinéiríréadmhaoine cónaithe.**

3 mhíniúchán x 5 mharc an ceann.

(ii) Tionchar eacnamaíoch a mbíonn ag na cánacha thuas ar **gach ceann** díobh seo a leanas:

Grúpa	Tionchar eacnamaíochta	
	Ráiteas	Míniúchán
Teaghlaigh	• Caighdeán maireachtála • Dreasú laghdaithe chun bheith agobair • Dreasú chun bheith tíosach ar fhuinneamh • Geilleagar dubh: • Táirgiúlacht laghdaithe • Deacrachtaí airgeadais	• Laghdaíonn sé seo de bharr ioncam indiúscartha níos ísle. • D'fhéadfadh cáiníocóirí a leibhéil táirgiúlachta a laghdú. • D'fhéadfadh tomhaltóirí éirigh níos tíosaí ar fhuinneamh agus insliú;athrú go carranna atá níos tíosaí ar fhuinneamh. • Chun muirir CBL níos airde a sheachaint d'fhéadfadh daoine tráchtearraí a cheannach ar an margadh dubh. • D'fhéadfadh meathlúchán ar shláinte de bharr deacrachtaí airgeadais táirgiúlacht a laghdú. • D'fhéadfadh sé go mbeadh deacrachtaí ag daoine dul i ngleic lena gceangaltais airgeadais agus bheadh orthu brath ar chabhair ón stát.
Miondíoltóirí in Éirinn	• Díolacháin laghdaithe • Caillteanais phost • Gnólachtaí a d'fhéadfadh dúnadh. • An gá le dul san iomaíocht	• Brabúis laghdaithe mar thoradh air seo. • Le díolacháin laghdaithe d'fhéadfadh sé go gcaillfeadh oibrithe a bpoist. • Dá dtitfeadh díolacháin go leibhéil nach bhféadfaí glacadh leo, bheadh ar ghnólachtaí dúnadh m.sh. siopaí CLUICHÍ. • D'fhéadfadh miondíoltóirí praghsanna a laghdú / seirbhísí a fheabhsú chun custaiméirí a mhealladh.
An tEasnamharBhuiséadReatha an Rialtais	• Ioncam méadaithe ó cháin indíreach • Titeann an caiteachas • Téann gníomhaíocht ghnó i laghad	• Mar sin ba chóir go dtitfeadh an CBD. • Má thagann laghdú ar an gcaiteachas de bharr mhéadú CBL titfidh ioncam CBL agus ardóigh CBD. • Titfidh an leibhéal fostaíochta agus mar sin titfidh ioncam ócháin dhíreach.
3 x 5 mharc	**Luaigh: 3 x 2 mharc**	**Míniúchán: 3 x 3 mharc.**

(c) Ar cheann d'fheidhmeanna GBCN (*NTMA* i mBéarla) tá bainistiú a dhéanamh ar Fiachas Náisiúntana hÉireann thar ceann an Rialtais.

(i) Cad dó a seasann na ceannlitreacha GBCN?
(ii) Mínigh an téarma a bhfuil líne faoi.
(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** mhíbhuntáiste eacnamaíocha a bhaineann le Fiachas Náisiúnta na hÉireann. **(24 marc)**

(i) Gníomhaireacht Bainistíochta an ChisteáinNáisiúnta: **8mharc**

(ii) Fiachas Náisiúnta:

An tsuim iomlán/charnach d'iasachtaíocht an rialtais atá gan íoc. **6mharc**

(iii) Luaigh agus mínigh **dhá** mhíbhuntáiste eacnamaíocha a bhaineann le fiachas náisiúnta na hÉireann.

1. Deischostais lena mbaineann.
Agus níos mó cistí á n-úsáid chun íoc as ár gcuid aisíocaíochtaí bliantúla úis, tá níos lú cistí ar fáil ag an rialtas le caitheamh chun críocha eile.

2. Ualach méadaithe ar cháiníocóirí.
Beidh ar an rialtas breithniú a dhéanamh ar chánacha a mhéadú amach anseo; muirir nua theaghlaigh a thabhairt isteach etc. agus beidh caighdeán níos ísle maireachtála do shaoránaigh ina thoradh air seo.

3. Ús bliantúil ar aisíocaíochtaí.
Ciallaíonn ár bhfiachas náisiúnta go bhfuil ar an tír an costas bliantúil a bhaineann le haisíocaíocht ár bhfiachais náisiúnta a chomhlíonadh.

4. Soláthar seirbhísí poiblí i mbaol / ciorruithe ar chaiteachas an rialtais
De bharr an fhiachais náisiúnta, tá an rialtas tar éis an caiteachas ar sheirbhísí poiblí a chiorrú, agus is meath ar sholáthar roinnt seirbhísí atá ina thoradh air seo, e.g. an tseirbhís sláinte; an tseirbhís oideachais.

5. Muinín laghdaithe an phobail.
D'fhéadfadh saoránaigh a muinín as an ngeilleagar a chailleadh agus a gcuid caiteachais a laghdú mar gheall air seo. D'fhéadfadh seo an fás geilleagrach a bhreislaghdú.

6. Rátáil laghdaithe chreidmheasa idirnáisiúnta
Ciallaíonn an chaoi go meastar go bhfuil fiachas náisiúnta atá ag dul i méid ag Éirinn go bhfuil meath ag teacht ar ár rátáil chreidmheasa.

7. An tAE/CAI: coinníollacha a cuireadh i bhfeidhm ar Éirinn
ChuirantAE/CAI coinníollachalenár n-iasachtaíocht agus, mar sin, ní mór tabhairt faoi ghníomhaíocht cheartaithe i ndáil le saincheisteanna beartais eacnamaíochta agus comhaontú an AE/CAI a fháil.

2 phointe x 5 mharc an ceann.
Luaigh: 2 mharc. Mínigh: 3 mharc.